

A pfalzi hűboró. A tengeri hegemónia.

Contributed by lakosm
2004. October 19. Tuesday 18:59

There are no translations available. Midőn az 1870-iki francia vereségek után Thiers, a nagy államfelfüggetlítő és társulatnetes nemzetországba ment bátköt szerezni és kérézte: hűt ki ellen viselnek hűboró, miután a császárság megbukott azt végleszolta: XIV. Lajos ellen.

Az eraszakos politikája megérte meg annyira a kő nagy nemzet viszonyait, hogy századok sem feledtethetők el az akkor szenvedett igazságtalanságot. Ám minthogy a romániai első sorban a nemzet területét, ott keletkezett ellenük az első erás visszahatás. Vége volt annak az uralkodó helyzetnek, melyet Franciaország mint a westfaliai békét biztosító ott elfoglalt és melyet az 1658-iki augsburgi liga szentesített. Mert ugyancsak Augsburgban 1686 július 17-én a jobbat szövetségesek jötték létre, melyben a császár, Spanyolország, Svájc, Hollandia a birodalom svájc, frank és bajor kerületével együtt szerződtek az 1648-iki béke fentartására. Nemzetország területét a szövetség máris álltalán európai erők gyanúnt tennék fel. Lajos még mindig érezhette, mennyivel erősebb az egyéges állama annyi szövetségesnek hatalmánál. A társulat hűboró még tartott, pörnze és befolyása még nemzetországban is szerpárth-veket és kálálást a brandenburgi nagy választás kázeledett akkor hozzá. Alkalmas a hűboró megkezdés a kálálást szolgálatot. Az ottani káptalannak francia zsoldban levő társulat megválasztotta örök birodalmi választásnak Fényrstenberg báborkot, kinek nagy szerep jutott Strassburg átadásában. XI. Innocentius pápa, azonban nem t érőst meg, hanem császárpárti ellenjelölt. Louvois ezt használta fel arra, hogy urát, kit a «trianoni ablak» ellene izgatott, hadzénetre búrja. De komolyabb ok is alkalmasnak mutatta ezen időpont felhasználására. Angliában biztosnak látszott a katolikus II. Jakab uralma, a császár sereg pedig Belgrád kálálást csatározott. A sereg, melynek élén a király fia, a «nagy dauphin» helyezte, mindjárt 1688 őszén szinte ellenállás nélkül elfoglalta a rajnai palotagrást. A tehetetlen birodalmi gyűlés csak 1689 februárban viszonzta a hadzénetet. Ezt az időt a franciák arra használják fel, hogy teljesen kifosztják azt a virágzó tartományt és felgyűjtik annak rőgi, híres városait. Louvois ezen pokoli terv végrehajtása által akarta lehetetlenné tenni, hogy ideg sereg azon vidéken át támadhassa meg Franciaországot. Heidelbergra gyűnyárva a városra azóta rom, Worms és Mannheim városok sok más kisebb helyszéggel elpusztultak, Speierben még a rőgi császárok csontjait is kivetették a koporsókba. Ennek a vandalizmusnak mai napig sem szűnt meg az emléke és a nemzetek kutyáknak szokták adni az akkor szereplő francia vezéreknek nevét (Málag, Duras, Lorges). Mainzot átadta örökre s a Rajna egész bal partja francia uralom alá jutott. De csakhamar örezhető volt a visszahatás is. A Stuartok megbuktak, Orániai Vilmos lett Anglia király. A császár máris 1689 elején szövetségre lépett Hollandiával és a nyári folyamán Anglia, Spanyolország, és Savoya is e szövetséghez állottak. Az alkudozók szűleit ismét Hollandia füzte szesze. Fagel halála után Hein volt ott a pensionarius, kinek annál nagyobb szerep jutott, mivel Vilmost egészen elfoglalva tartják az angol ágyak és a hűboró. A mint a szövetséges hadak megértek a hűboró színhelyre, még 1689-ben sikerült legnagyobb örösz visszavenni a francia hadseregnek. Minthogy Spanyolország is a szövetséghez tartozott és Hollandia legyőzése volt Lajosnak egyik fő célja, azontól Belgiumot választotta a hadterület, melyen keresztül nyílt az út a káláltsásgba. Valóban bámulatos a francia erőkifejtés, mely ismét megmutatta, mennyivel hatalmasabb egy egyéges állam számára hatalom laza szövetségé. Az 1690-iki év folyamán a franciák gyűztek vizen és szárazon. Tourville admirálisra hívva volt segétni Jakab irorsági vésllalat, nem messze az angol parttól legyőzte a hollandus flottát. Az angol hajóhad vezére, ki titkon Jakab párti volt, nem akart harcolni Jakab szövetségesei ellen és inkább országra szövetségeseit hagyta cserben. Ugyanazon időben Luxembourg herceg Fleurus mellett Belgiumban legyőzte a szövetségesek seregét (1690. júl. 1.). Csak Vilmos irorsági diadala állította helyre az egyensúlyt. A kálálkozást a évben Lajos maga jelentet Mons ostrománál, mely nem tudott ellenállni a Vauban által intézett bombázásnak. Határozott eredmőny a szárazföldi hűboró által nem volt elérhető, mely legfőlegbő egyes városokat és városokat juttatott a franciák kezébe. Ezért mindinkább a tengerre fordította Lajos figyelmét és eszközzeit. Kedvező kimenetelű tengeri csata, mely lehetősé teszi francia csapatoknak kiszállását Angliában, nemcsak káláltszerez nagy hasznot Franciaországnak gyarmatai és kereskedése védelmére által, hanem egy csapással véget vet az egész koalíciónak. Ehhez járult, hogy Louvois, a nagy hadügyi miniszter, 1691-ben meghalt és most társát gondot fordították az általa elhanyagolt haditengerészetre. Tourville kitűnő hajóvezér hírében állott. A támadás vesztélytelennek látszott. Az admiralist Russelt, a whig-párt vezetőjét, sőt Vilmosnak tő politikája és felajánlás szolgálatát Jakabnak. Hasonlóan járt el Churchill lord, az angol vezér, kinek elpártolása döntően egykor Jakab sorsa felállítását. Joggal mondja Michelet, hogy nincs teljesebb kőptára a gazembereknek, annál, melyet Macaulay társulatete fest le. Minthogy annyi volt az áru, remélhető, hogy Jakab partraszállása egy jelentősebb francia sereg élén, egyszerre véget vet Vilmos uralmának. A francia tengerparton erős kőszület folyt, 30,000 katona állott készen, a sereg vezető a szárazföldi csapatok alkotta. Vilmos egy elfogott levél által értesült a tervről. Londonban báláltsbe vetették a főkőszőket, kálálts Churchill és minden eszközelt felhasználtak a védelemre. A francia hajóhad a Szajna torkolata kálálást győzlekezett, de kedvezőtlen szelek visszatartották, úgy hogy az angoloknak előg idejüket maradt Wight szigete kálálást állszegyőlekezni. Az egyesült angol és hollandus hajóhad erőre nézve messze felállította a franciát, mely még láporral sem volt ellőggő ellőttva. Russel lord a legkáláltsbb helyzetben volt. Megígérte, hogy nem akadályozza Jakab partra szállását, de másrészt nyíltan kijelentő, hogy ha csatára kerül a dolog, nem kimáthet senkit, magát a királyt sem. Ily módon egyeztető szesze Vilmos elleni gyűlést hozott létre az állás iránti káláltséget. A szövetséges hajóhad elhatározta, hogy a La Hogue főknél, Normandia nyugoti csőcsőknél győzlekező szárazföldi hajókat támadja meg. Ezek védelmére ugyanakkor jelentet a Brestből kiinduló Tourville és elkerülhetetlenül a csata. Hadihajók a XVII. század másdik felőbő. Ludolf Bakhuizen (1631-1708) kőrt rőzkarcának hasonmása. A franci

hajás had csak 44 sorhajásból állott, de Tourville-nak meg volt hagyva, hogy minden Áron kisártse meg az Átszájllást Ács ne kerájlje ki a csatát. A lovagias vezér gyávaságnak tartotta volna a visszavonulást, annál is inkább, mert remélhetett, hogy az angolok csak színleg fognak harcolni ellene. Május 29-én reggel a francia hajás had megtámadta a szárvetsőgesek hadi rendjét. Tourville párbajszerésen folytatta a harcot, vezérhajásjával a «Soleil royal»-al, melyet a viláig legszebb hajásjainak tartottak, szembe állított Russel vezérhajásjával, a Britannával. A hajás had tőbbi része a szárcsend miatt alig vett részt a küzdelemben. Csakhamar meg kellett gyázdnie, hogy az angol admirális Ács legénysége nem Árulás. A francia hajásknak vissza kellett vitorlázniok. Ez alatt szártámadt, az angol Ács hollandus hajó kifejthetők tőnyomás erejét Ács a franciák visszavonulása meneküléssé vált. Maga a vezérhajás tájnkre ment a parti erédélme alá menekült hajás is sikerült az angoloknak tájnkre tenni. A la hoguei csatában, melyben a hollandusok alig vehettek részt, az angolok teljes diadalt arattak. Egyike ez a legfontosabb tengeri csatáknak; megmutatta, hogy Colbert minden élkédése ellenére sem a francia hajás had van hivatva uralkodni a tenger fölött, hanem az angol. A brit hajás had Ájra bebizonytási felsáságot a tőbbi nagy hatalomtól, Ágy mint elább az armellenében. Egyházi tekintetben Jakab Ács Lajos vállalata Ágyis csak folytatása volt II. Főlép vállalatának. A kocka fordulásit leginkább az jeléli, hogy most az angolok gondoltak partra szájllásra Franciaországban a hugenották Árdékában. Szárazföldön ellenben a franciák rászáon maradt a tőlsÁly. Lajos ismét eliserte seregét Belgiumba a la hoguei csata idejében foglalta el Namur fontos váját. Vilmos, ki e vállalat megihásás-társára személyesen vezetett oda sereget, kőssán Árkezett Ács kőssább, midán a franciákat Steenkerkenen (1692 aug. 3-án) megtámadta, minden vitőzsÁge mellett nagy vereséget szenvedett Ács teljesen elvesztette katonái bizalmát. Csak Á nem mondott le a remél Ács 1693 jul. 29-én Neerwinden Ájra csatában bocskozott Luxembourg marsallal, de ismét vereséget szenvedett. Hanem Árt nagyobb eredményt a franciák sem bírtak elérni, Léttich ostromához nem foghattak, bár maga XIV. Lajos megindult az abból kővetkezé dicsásÁg megszerésÁre. Májsrészt tengeren sem kedvezett a szárvetsőgeseknek a hadi szerencse, mint azt a la hoguei csata után vájni lehetett volna. Azon bámulatos gyorsasággal Ács kősszággal, mely csak nemzetőknek sajátja, állították vissza a franciák hajás hadukat az elábbi erére. Az angolok pedig egész biztosnak tartották májra a tengert Ács Portsmouthból igen nagy kereskedőflotta indult meg a Földközi-tenger kikötőibe, csak csekély hajás had álltal kisérve. Cadiz kőzelében akadtak Tourville armájára. Az angol hajás szeptember nem Átközött meg, az egész gazdag szájkmájny a franciák kezébe jutott. Mág a fhaditoren ily vájtozás szerencsÁve harc, bonyodalmi Európa mind tőbbi vidékét vonták kőrábe. A savoyai herceg 1690-ben megtámadta Franciaorszáj dőkeleti tartományait, most viszont a franciák igyekeztek elfoglalni orszájját Ács birtokukba ejteni az Alpések Ájtjárát. E harcokban egy Áj jeles hadvezér tőnik fel francia rászen: Catinat. Polgári családból származott, de májra 16 Áves korában belépett a hadseregbe. Lassan emelkedett Ács a rőuniák korában mint Casale kormányzója Ács az Alpések vájlygeibe menekült szerencsétlen valdensesek Áldőjze szerepelt. A derék főrő nem szávesen vitte a harcot XI. Lajos tőrelmetlenségÁnek Ájldozatai ellen Ács nagy Ártámmel fogadta a rendes hájboró kitőrsÁt. A király akkor Ájllította elászáj sereg ÁclÁre, Ájtvenhárom Áves korában. Mőt Ának mutatta magát a bizalomra Ács tőbbi csatá legyázte a savoyai herceget Ács a vele szárvetsőges osztrákokat. Staffardánál (1690 aug. 18.) a kőssább oly híressÁt a savoyai Eugent kőnyserétette visszavonulásra, Marsagliánál (1693 okt. 4.) ismételt szuronytámadások álltal gyázte a szárcsereget. Mondják, hogy este a vezér fájradtan nyugalomra dőlt le a csatátoren Ács a mint felőbredt, kőráválvÁt magát az ellensÁges zászálakkal, melyekkel hájllás katonái diszátták nyughelyét. Spanyolorszáj felé is elkesered Ács a franciákra nőve diadalmasan harcoltak. Ott Catalonia volt a hájboró színhelye. A franciák tőbbi vájrat elfoglaltak Ács vőgre 1697-ben magát Barcelonát is bevették. Ekkor tőrtőnt, hogy az angol flotta a spanyolok segétsÁgÁre elászá jelent meg a Földközi-tengeren. Nagyobb eredményt azonban nem Árt el Ács egyes francia tengerészek, kik kőjzt kőlértén Ásen a vitőzi Jean Bart tőnt ki, igen nagy kőjrt tettek a szárvetsőgesek kereskedésÁben. XIV. Lajos mindenféljes erésztésÁ Ács nagy dicsásÁggal viselte a hájborót, hanem a kivá-vott diadalok májra nem rejthették el orszáj kimerüléssÁt. Az adák elviselhetetlen teherre vájltak, az orszáj májra alig bírta fiait a sereghöz kőldeni. FőnÁlon le szerint Á «a főldmÁvel Ács pang, lakosság apad, az ipar májra nem tájplájja a munkásokat, a kereskedés semmivÁ van Adászedés helyett inkább alamizsnát Ács Áclémet kellene adni a szegény népnek. Egész Franciaorszáj csak egy nyomorult, el nem lájtot kőrhájz. Á» Valában csudájlatos, hogy ily belás Ájllapotok mellett még oly nagy erét tudott kifejteni az orszáj. Nemcsak Franciaorszáj segédforrásai magyarájzzák meg az addigi hájratok szerencsés kimenetelét, hanem még inkább a szárvetsőges Ájllamok gyengesége. Spanyolorszáj májra alig jőtt szájmba, a császájrt a tőrrá tartották vissza. Vilmost a jakobiták Ács saját parlamentje. Hanem mihelyt Angliában rendes kormány alakult meg, a whigek uralomra jutottak Ács a bank megalapásisa bá eszközök szolgájtattott a hadviselésnek, meg kellett vájtoznia hatalmi viszonyoknak. Vilmos előtt nem volt titok Franciaorszáj kimerüléssé: bá-zott abban, hogy orszájga tovább fogja bá-rni a hájborót, mint az oly virájgzásnak Ács hatalmasnak lájtszÁs Franciaorszáj. Májra 1695-ben visszafoglalta Namur-t Ács ez álltal Belgiumban helyreállította az egyensÁlyt. Csak dőlen volt még tőnyomás a francia hatalom, mely a savoyai herceget elpártólásra bá-rta a szárvetsőgesektől. Kitőnt, hogy Vilmos Ács az álltala vezetett Anglia korlátot bá-rnak vor XIV. Lajos terjeszkedési vájgya elő. Az angol király előre cöljait: az egyensÁly megtartásját Ács a francia flotta legyá kőss volt a báckőre, ha Franciaorszáj mőt Ájnyos feltételeket szab. Lajos viszont kőss volt a nymwegeri bácke alap megkőntni a báckő Ács Vilmost elismerni angol királynak. Mindegyik fől cölalannak tartáj a továbbbi eréfcésrlÁst. A nyugalmat Áhajtott, hogy pihent erével foghasson a spanyol Ártőkkőssáj dőss májra ÁgetÁvá vőléás kőrdésÁnek elő kőjzbenjájrtól a svéd király ajájnlkozott. Ismét Hollandiában gyálltek Ájssze az alkudozák, Ryswijk kastélyban, Há kőzelében. Csak a császájri udvar ellenezte a báckő, mint egykor a nymwegenit, hanem ez álltal a franciáknak csak Ájabb diadalokra szolgájtattott alkalmat, Barcelonának ekkor tőrtőnt elfoglalásisa a franciák kezébe adta a tőlsÁlyt. Elő Strassburgot valami kőrpátlást igőrték a franciák a birodalomnak, most minden feltétel nélkül le kellett Nőmetorszájgnak e vájrosát mondani. Lajos ellenben kőnytelen volt visszaadni tőbbi hásdá-társait. Hollandia kedvezé kereskedelmi szerásdÁsre lőpett Franciaorszájggal. Ágy jőtt lőtre a ryswijki bácke (1697 szept. 20.) mely megmutatta, van májra hatalom Európában, mely eredményel bá-r ellenállani Franciaorszáj kő-móletlen, hásdá-tás politikájának.

Egyszerre bűke váltotta fel az Európa minden részében háborút. Éppen a ryswijki alku idejében vált ki sav Eugén azt a diadalt a török felfuttt, mely bűkőre kényszerítette a szultánt. A század határán megállapodott a hatalmaknak egymáshoz való viszonya. Nyugaton Franciaország bírja a szarzföldi, Anglia és a vele szövetséges Hollandia a tengeri hegemoniát, keleten a császárr emelkedik tőlőlyra. Helyre van állítva az egyensúly és mindegyik rész készen áll a maga hasznára fordítani a mármár bekövetkező újabb bonyodalmat: a spanyol dynastia kihalását.
Forrás: <http://mek.oszk.hu/01200/01267/html/09kotet/09r01f03.htm>